

Astu kuvaan

Eräänä päivänä Tang-dynastian aikoina seisoi kiinalainen taiteilija Wu Tao-tzu tutkimassa seinämaalausta, jonka juuri oli saanut valmiiksi. Äkkiä hän löi kämmenensä yhteen, ja temppelein portit avautuivat. Hän astui sisälle maalaukseen, ja portit sulkeutuivat jälleen.

Sven Lindqvist, *Myytti Wu Tao-tzusta*. 1967.
Suom. Brita Polttila.

Katsoessaan kuvaa ihminen menettelee vaistomaisesti samaan tapaan kuin kirjoitettua tekstiä lukiessaan. Hän rekisteröi, pohtii ja arvioi näkemäänsä. Kuva tulee luetuksi tarpeen mukaan – lehtikuvia usein vain vilkaistaan, maalausta ja tilastoa saatetaan tutkia pitkäänkin.

Monet kirjoitettua ja puhuttua tekstiä avaavat työvälitteet sopivat myös kuvaan, josta voidaan tarkastella muun muassa sen tekstilajia, yhteyksiä ympäristöönsä ja muihin kuviin, miljöötä, aihetta ja motiiveja eli esimerkiksi mainoksessa toistuvaa tuotemerkkiä. Mutta kuvaan liittyy myös elementtejä, joille sanallisista teksteistä ei löydy selviä vastineita.

Kuvan, kuten kaikkien tekstien, analysointi ja tulkinta on prosessi. Se alkaa sisällön ja rakenteiden inventaariosta ja etenee niistä tehtävien päätelmien kautta arviointiin. Prosessin läpi päästäkseen katsojan pitää esittää itselleen joukko kysymyksiä ja etsiä niihin vastauksia kuvasta ja sen taustasta.

Näitä kuvan lukijan peruskysymyksiä on koottu oheiseen listaan. Ne sopivat parhaiten niin sanottuihin esittäviin kuviin ja niistä vielä erityisesti uutis- ja reportaasikuviin sekä mainoksiin. Kysymyssarjaa täydentää sivulla 34 esitelty kuvan argumentaatioanalyysi. Se avaa kuvia siitä näkökulmasta, mitä ne väittävät ja miten ne todistavat väitteensä oikeiksi.

Pohjaksi inventaario

1. Pohjatiedot

- Mikä on kuvan tekstilaji?
- Mihin tarkoitukseen kuva on tehty?
- Kuka on tekijä?
- Milloin kuva on tehty tai julkaistu? Mikä on julkaisupaikka?
- Mikä kuvan nimi on?

2. Kolme peruselementtiä

- Kuvan toimijat: Keitä (Mitä) kuvassa on? Ketkä ovat aktiivisia? Missä suhteessa he ovat toisiinsa?
- Toiminta: Mitä kuvassa tapahtuu? Mitä eri toimijat tekevät?
- Lavastus eli miljöö: Mikä paikka? Mitä yksityiskohtia?

3. Kuvan koko ja muoto

- Onko kyseessä yleiskuva, kokokuva, puolikuva, lähikuva vai erityislähikuva?
- Minkä muotoinen kuva on?

4. Kuvakulma

- Millainen on kuvan horisontaalinen kulma, eli onko kohde kuvattu suoraan edestä vai vinosti?
- Millainen vertikaalinen kulma on, eli onko kohdetta kuvattu samasta tasosta, alhaalta vai ylhäältä päin lintuperspektiivistä?

5. Sommittelu

- Mitkä elementit on nostettu esiin? Millä keinoilla? Onko käytetty esimerkiksi rajausta, värejä, yksityiskohtien häivytyksiä?
- Mitä on pantu vastakkain, mitä rinnastettu?
- Missä on tyhjää tilaa?
- Miten kuvan pinta on jaettu? Mitä on horisontaalisen akselin yläpuolella, mitä sen alla on? Mitä on vertikaalisen akselin oikealla, mitä vasemmalla puolella?

6. Askel kuvan ulkopuolelle

- Mihin kokonaisuuteen kuva kuuluu? Onko se esimerkiksi reportaasiin rakennetun kuvakertomuksen osa? Onko kuvatekstiä? Miten kuva ja sana toimivat yhdessä? Mikä tarkoitus kuvalla on? (Onko sen tehtävä esimerkiksi havainnollistaa vai onko se pelkkä kuvituskuva?)
- Millaisia kytkeitä kuvalla on muihin kuviin? Mitä muista kuvista tuttuja ratkaisuja löytyy? Onko jokin toinen kuva selvästi ollut tämän pohjana?
- Miten muuten kuva liittyy yhteisöön, eli mikä sen kulttuurinen konteksti on? Löytyykö sidos esimerkiksi yhteiskunnalliseen keskusteluun? Liittyykö kuva vain johonkin pienyhteisöön, esimerkiksi perheeseen? Mikä merkitys kuvalla on yhteisölle?

Inventaariosta päätelmiin

- Mitkä ovat kuvan tavoite ja viesti?
- Millä keinoilla tavoitteeseen pyritään?
- Millä keinoilla kuvan ympäristö, esimerkiksi

- siihen liittyvät tekstit, ohjaavat luentaa? Mihin halutaan kiinnittää huomiota? Miten katseen toivotaan liikkuvan? Miksi?
- Ovatko kuvateksti ja kuva sopusoinnussa?
- Millaiseksi kuvan ja katsojan suhde on haluttu rakentaa? Millä keinoin? Miksi tällaiseksi?
- Mitä tunteita kuva herättää? Mistä katsojan reaktiot syntyvät? (Herättääkö kuva assosiaatioita? Mikä esimerkiksi sommittelussa, miljöössä, kuvan toimijoiden eleissä ja ilmeissä vaikuttaa?)

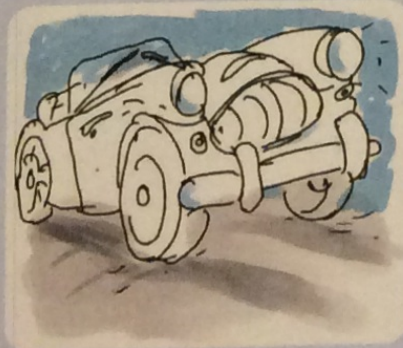
Arvioinnin paikka

- Onko tämä kuva hyvä tähän tarkoitukseen? Millä perusteilla?
- Vaikuttaako se katsojaan? Miksi? Miksi ei? Miten katsojan tausta (esimerkiksi sukupuoli, ikä, kuviin liittyvät mieltymykset ja kokemukset) eli hänen henkilökohtainen tulkintakehyksensä vaikuttaa arvioon?

Lähteenä mm. Lasse Kempainen, *Myös kuva on teksti – kuinka lukea kuvaa. – Ylioppilasaineita 1996.*

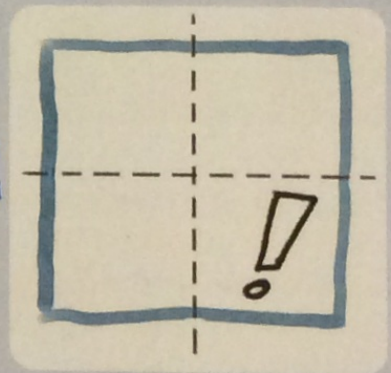
Peukalosääntöjä

Mainoksessa tuote kuvataan usein lintuperspektiivistä. Näin syntyy tunne, että se on katsojan otettavissa.

Alhaalta päin kuvattu hallitsee katsojaa.

HORISONTAALINEN
ELI VAAKA-AKSELI

VERTIKAALINEN
ELI PYSTYAKSELI

Mainoksen pystyakselin oikealla puolella on se, mikä pitää huomata; vasemmalle sijoittuu täydentävä ja tuttu tieto.

Tavallisesti mainoksen vaaka-akselin yläpuolelle sijoitetaan houkuttimeksi se mielikuva, unelma, jonka tuote tekee todeksi. Alapuolella on tuote ja sanallista informaatiota.

Mitä vinompi uutiskuvan horisontaalinen kulma on, sitä etäämmälle katsoja jää tapahtumista. Suoraan edestä kuvattu on suorassa kontaktissa katsojaan.